

D.

I. Blandede Efterretninger.

1. Det østerrigiske Monarkie.

Recensionen over Nachrichten von der beabsichtigten Verbesserung des öffentlichen Unterrichtswesens in der Oestreichischen Staaten, mit authentischen Belegen, von C. U. D. Freyherrn v. Eggers, Königl. dänischem Legationsrath &c. Tübingen 1808. 388 S. 8. i Hall. Allg. Lit. Zeit. 1809 No. 92. angives følgende fem af Recensenten oplevede Epocher i det østerrigiske Studievæsen:

a) Den Josephinske. Joseph II. gif ud fra den (ikke ganske sande) Grundsætning: at Studievæsenet i Monarkiet maatte ledes dikasterialt, hierarkisk, eensformigt. Denne Grundsætning, som engang var antaget, havde Joseph II. (som desuden ikke var vant til at tage sin Til-

flugt til halve Forholdsbregler) bragt consequent til Endelighed, og da ethvert System af et godt Hoved, om det endog ikke i sig selv er feilfrit, men dog bliver udført consequent og heelt, frembringer Følger: saa fik ved ham Aandsculturen i hele Monarkiet et høiere Sving. Studie-Hofcommis- sionen under den uforglemmelige Friherre v. Swieten, der i det Hele var sammensat af Mænd, som Birkenstock, Zippe, Pastori o. s. v., rensset fra al Indflydelse af Obscuranterne (thi Blanding af Lys og Mørke giver dog kun Tusmørke), udbredende med lige Omhu sin Virksomhed over hele Monarkiet, ledende med liberale Hænder det med Studievæsenet nøie forbundne Censurvæsen, var en af de meest agtværdige og velgiørende Instituter.

b.) Den B. Martiniske. Da Studie, saavel som den geistlige Hofcommis- sion efter Joseph den Andens Død maatte vige for et vist Parties Skrig, blev det paalagt den dengang allerede gamle Friherre v. Martini, at oprette et Surrogat for samme. Ifølge dette blev det theologiske Studium ganske overgivet Diocesanerne; de øvrige Studier skulde forhandles ved Collegialforsamlinger af ethvert Instituts Lærere selv i den nederste Instans — i den midterste ved et Collegium, bestaaende af Facultetdirecteurerne, af Gymnasialdirecteurerne og af Overopsynsmændene for Folke-

skolerne i enhver Provinds; i den høiere og høieste af verdslige Skolereferenter ved Landesstellen, og af en verdslig Referent ved Hofstellen (Hofraad v. Birkenstock). Denne Indretning kunde ikke holde Stik: fornemmeligen af den Aarsag, at Lærernes aristokratiske Collegialforfatning ikke duede, og fordi B. Martini forsømte at oprette blandede Local-Exhonorater af ethvert Steds geistlige og verdslige Statsborgere og Notabler, hvilket Protestanterne ved deres Skoledeputationer og Conventer havde indført med den bedste Folge. Da Sagen ikke gik rigtig, blev Birkenstock frataget det currente Referat i Studier og Censursager, Besørgelsen deraf anbetroet Hoffsecr. Lanfer, og Birkenstock paataget at udarbejde en Plan til en anden ny Studie-Organisation. Allerede havde han afgivet næsten alle sine Udarbeidelser, da samme bleve lagte tilside, og

c). Den Greb Rottenhannske Periode indtraadte. I selve Ledelsen af Studievæsenet blev vel for det første Alt ved det Gamle; Studie-Revisions-Hofcommissionen skulde blot udarbejde de nye Planer, uden at besørge dem satte i Udførelse. Først naar alle Planerne vare udarbejdede og antagne, skulde deres Udførelse paa eengang indledes. Studie-Revisions-Hofcommissionen opstod, hvilket ingen billig Dommer maa forglemme, i den besværligste Tid, efter den franske Revolu-

tions værste Rædsels-scener, under det meest almindelige Strid imod Voltaire, Rousseau og Oplysningen (og med alt det vare Robespierre, Danton, Fouquier o. s. v. de groveste Ignoranter), under den sørgelige Nødvendighed, at gribe til kraftige Politie-Forholdsregler mod nogle indenlandske exalterede Hoveder. Saaledes lader det sig forklare, hvorfor i denne Commission ved Siden af en Birkenstock, Zippe, Sonnenfels, Frank og Gerstner ogsaa blev indsat en B. von der Mark, Hofraad ved Politiehofstellet v. Schilling, Erjesuiten Hoffstätter, Professor Fölsch. Man valgte forsættligen Mænd af forskellige Grundsatninger, for at undgaae al Mistanke om Partiskhed, og for af de stridige Meninger selv at finde Veien til Sandhed. Blandt Gymnasialpræfecterne bliver dog (S. 9.) Piaristen Innocenz Lang leilighedsviis roest, fordi han besad nøiagtig Kundskab om de meest berømte protestantiske Gymnasiers Forfatning og Læremethode (?) De fortrinligste Forhandlinger af denne Studie-Revisions-Hofcommission indeholdes i Baron Eggers's Skrift. Flere Studie-Hofcommissionens Forestillinger vare allerede antagne, det sidste Slutningsforedrag var i December 1799 allerede skeet — da traadte Krigen, Nødvendigheden af at spare, og et andet Parties Overvægt derimellem. Saaledes opstod den følgende

d). *Martin Lorenz'ske Periode*, fra Aar 1801 — 1808. Studie-Revisions-Hofcommissionen blev opløst; den værdige Statsmand Greb Razzanzy blev entlediget, og Regieringsraad Martin Lorenz, en Geistlig, udnævnt til Referent i Statsraadet for alle tydskaarvelandske geistlige og Studie-Anliggender; ligeledes bleve ved alle Lånderstellen katolske Geistlige befordrede til Studie Referenter; Censuren løsrevet fra Studievæsenet og overgivet Politiehofstellen; der blev sat en Recensureringsanstalt i Gang, og den Josephinske Catalogus prohibitorum forøget med flere, skjøndt for sildige, Forbud. Nu herskede den Hovedgrundfætning: det hele Opdragelsesvæsen, det medicinske og juridiske Studium undtaget, anbefroes Geistligheden; thi 1) denne besørger det paa det billigste og med de ringeste Omkostninger for Staten og Studiefondet; 2) det hele Opdragelsesvæsen maa sættes i den nøieste Forbindelse med Statens vigtigste Anliggende, nemlig den positive Religion, hvis Staten ellers vil redde sig i Tidens Storme. (De som see dybere, (tilføier Rec.) troe, at Staten fornemmeligen maa reddes ved diplomatisk Klogskab, ved det Militære, Finantserne og ved den frie Udbredelse af alleslags klare Indsigter). Resultaterne vare: Convicternes Gienoprettelse under Geistlighedens Omfarg, med Formindskelse af Skolestipendierne,

Gienoprettelsen af Benedictiner, Præmonstratenser, og Cistercienser, Ordenen; Overdragelse af næsten alle Gymnasier, philosophiske og theologiske Studier til disse, ligesom til Piaristerne, Franciscanerne, Minoriterne; Ansættelse af lutter geistlige Gymnasialpræfecter, philosophiske og theologiske Facultetsdirecteurer; de katolske Dechanters Opsigt over alle Folkeskoler, endogsaa over de evangeliske (det sidste ophævet i April 1808, formedelst uendelige Collisioner *a*); en ny tydsk Skole-Codex (efter hvad man seer af dette Værk, var herved benyttet Studie-Revisions-Hofcommissions foregaaende Arbeide, ihvorvel efter andre Synspuncter); en Gymnasial-Codex, Ansættelse af geistlige Exhortatorer og Catecheter, alle Studerendes sexugentlige Skriftemaal og Communion, mangfoldig Religionsunderviisning *b*). Parallele med disse Resultater gif de nye Forskrifter angaaende det medicinske Studium af Hofraad og Livlæge Stift (just ikke forfattede med liberal fransk Aand), fremdeles forskellige Indskrænkninger af Tolerancen, f. Ex. den Foranstaltning, at protestantiske Medborgere ikke maae antages som Taddere til katolske Børn, men kun som Daabsvidner; Banskelliggiørelse af Overgangen fra den

a) See disse Annal. 1808. 2. B. S. 142.

b) See sammest. S. 327 ff. og 1809. 1. B. S. 120 ff.

katholske Kirke til den protestantiske ved Forbud af al Omgang med Protestanter, saalænge den sexugentlige Underviisning varer; Gienoprettelsen af Gyldigheden af de Reverser, som udstædes angaaende de Børns Opdragelse i den katholske Religion, som avles af blandede Ægteskaber; Forbud, at endog i Nødstilfælde ingen Reformeert maatte modtage den hellige Nadvere af en Præst A. C., og omvendt (tildeels ophævet i Decbr. 1808); Erindring til Protestanterne, ikke mere at sende deres Theologer udenlands, hvorved de baade maatte tabe deres udenlandske Stipendier og den liberalere Dannelse; Indblandelse af katholske Geistlige i Indretningen af protestantiske theologiske Gymnasier og deslige. Endelig blev i Maret 1808 Statsraad Lorentz befordret til Vicepræsident i Belgienheds-Hofcommissionen; de geistlige og theologiske Anliggender bleve adskilte fra de øvrige Studieanliggender, og de sidste igien anbetroede verdslige Referenter ved Landstollen; ogsaa blev

e). En nye Studie-Hofcommission a), som tilfældigviis bestod af en lige Halvdeel af verdslige og geistlige Individuer (dog uden at tilfalde en eller anden protestantisk Sagkyndig), oprettet, efter den Grundsætning, at Directeurerne for Wiener Universitets-Faculteterne, for

a) S. forr. Hæfte S. 116.

Wiener Gymnasierne og Wiener Almueeskolerne, og et Par verdslige Hofraader af det B. østerrigiske Hofcancellie deri skulde have Sæde og Stemme. (Altsaa ganske forskiellig fra den Josephinske Commission, og tildeels efter B. Martiniske Ideer). Resultaterne af denne nye Hofstelles Operationer maae nu oppebides.

((Af Allg. Hall. Lit. Zeit. April 1809 No. 92.))

I den Wiener Tidende ere, efter at de Franske i Maj Maaned d. A. have taget Besiddelse af Wien, indrykkede visse politiske Betragtungen, det østerrigiske Monarchies indre Forvaltning vedkommende. Deri forekomme følgende Bemærkninger over Studievæsenets og Videnskabshedenes Tilstand:

„Efter Josephs skionne Morgenrøde steg nye Dunster op af Scholastikens Cloaker, og formørkede Horizonten. Munke ledede igien Skolevæsenet; den borgerlige Lærde blev overalt tilside-sat. Alle de, hos hvilke den prometheiske Funke ikke lod sig kvæle, maatte i Stilhed bearbejde deres egen Dannelse, og paa tusinde Omveje søge at undgaae den timmer levende, immer mistroiske Censur. Langt fra som Frankrig at optage de

Lærde i de første Regieringecollegier og ved Pensioner og store keiserlige Præmier at opmuntre dem, var det hos os nok, at være lærd, for sin Livstid at smægte i Middelmaadighed. Vel indsaae Cabinettet, at det vilde skade sin Sag for meget ved ganske at undertrykke den opvakte Nationalaand, og derfor besluttede det at give den en Tendents, som stemmede overeens med dets Planer. Man satte Patriotisme istedet for den sønderlagne Apollo, og naar hiin Patriotisme med alt det havde haft noget indre Værd, kunde det endda være hvad det var! Men den var intet andet end en blind, udenfra indgydet, Stræben efter at bekæmpe alle de Reformers, som Tidens stedse fremskridende Aand gjør til en ligesaa høj Nødvendighed for Nationer som for Individer."

(Af Allg. Zeit. Jun. 1809. No. 170.)

Paa en hensigtsmæssig Udarbeidelse af en Lærebog i Religionen for Gymnasierne er udsat en Præmie af 500 Gylden. Udarbeidelserne indleveres til den nedreøsterrigske Regiering inden August Maanedes Begyndelse 1809.

(Af allg. Zeit. 1809. No. 118.)

I den første halve Deel af Aaret 1808 studerede ved Universitetet i Presburg 235 Ynglinge, i den anden halve Deel 221.

Ved Universitetet i Pesth er oprettet et nyt Professur for Bogholderiet, i hvilket Lærecursus varer eet Aar.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. 1808. Int. Bl. No. 46.)

2. Kongeriget Bayern.

Blandt de Studerende ved Universitetet i Landshut er blevet bekiendtgjort en Forordning, hvori det hedder, at ifølge de nye Conscriptionslove er Ingen fri for Krigstjeneste; men at imidlertid dog de Studerende, der med Rectors Vidnesbyrd godtgjøre, at de udmærke sig ved fortrinlige Qualificationer, skulle ved Udskrivningen behandles med Skaansel.

(Af offentlige Blade.)

3. Kongeriget Westphalen.

G o t t i n g e n.

Kong Hieronymus Napoleon har skænket det academiske Museum en meget vigtig Samling af Universit. og Skole = Annaler. 1809. 1. B. Æ

fielddne og lærerige Naturalier og af osteologiske Præparater. Det kostbareste i denne Gave er en af flere hundrede Nummiere bestaaende Samling af Quadrupeder og Fugle fra Guiana og det tilgrændsende Sydamerica, som Hs. Majestæt selv under sit Ophold i Sydamerica har tilveiebragt.

(Af Götting gelchrt. Anzeigen 1809. 93 St.)

I Anledning af Statsraad og Studiedirecteur Johann. Müllers Død er her udkommet et Sørge-digt, forfattet af Hofraad Mitscherlich, under Titel: *Pietas academiae Georgiae Augustae in funere viri munerum gravitate et meritorum magnitudine conspicui Iohannis de Müller, Potentiss. Westphaliae Regi a Consiliis status publici et instructionis publicae studiorumque Directoris.*

(Samme Steds 96 St.)

De Studerendes Antal her udgior for nærværende Tid henimod 700. Derimod aftager Frekvenzen kiendelig ved de andre Westphalske Universiteter, blandt hvilke Helmstedt, Kinteln og Marburg troes at ville blive ophævede. Dersom Con-scriptionsslovene skulde, som det hedder, indføres i al deres Strænghed, befrygter man, at saadant vil faae megen Indflydelse paa at formindste de

indenlandſke Studerendes Antal her ved Univerſitetet.

(Af en Privatſkrivelse. Jun. 1809.)

4. Sachſen-Weimar.

Jena.

Da Keiſerne Alexander og Napoleon, paa deres Beſøg til Weimar og Jena, havde den 7 Octbr. 1808 taget Frokoſt paa Balpladsen ved ſidſte Bye, gaves Audients til de to Deputationer, ſom Univerſitetet i Jena havde udnævnt for at bebidne begge Keiſerne dets Vrefrygt. Begge Majestæterne underholdt ſig længe og med den meeſt udmærkede Velvillie med de Deputerede, og værdigede Univerſitetet, efter dets nærværende Tilſtand, den øjenſynligſte Deeltagelse med Henſyn ſaavel til Lærerperſonalet, ſom de Studerende. Høiſt opmuntrende vare iſær de Løfter, hvormed Keiſer Napoleon oplivede Tilbageblikket i den mørke Fortid, og aabnede Udsigten til en lykkeligere Fremtid. Ei heller varede det længe, førend Univerſitetet modtog et ſærdeles Beviis paa Keiſerens naadige Opmærkſomhed, da han ved Decret af 12 Octbr. ſkænkede det, ſom Erſtatning for dets lidte Tab, den ſaakaldte Lindenſtocker-Wieſe i Herſka-

bet Blakenheim. Hofraad Stark, der som Læge havde erhvervet sig stor Fortieneste af det franske Lazaret, tilsagde Hs. Majestæt en aarlig Pension af 2000 Francker, og bærede ham med Cereslegions-Ordenen.

(Af Jena. Lit. Zeit.)

5. Disponible Lande i Tydskland.

Erfurt.

Ligesom Universitetet her leed i det Enkelte, saaledes leed det og i det Hele. Man behøver blot at kaste et Blik paa Stadens tilstræffelige bekiendte Lidelser, for at overbevise sig om Universitetets. Da endeligen Napoleons lod sig see imellem os (27 Septbr. til 14 Octbr. 1808), tilsagdes os Ende paa vore Lidelser, og blev os for en Deel allerede tilstaaet. Universitetet overrakte ham ved en Deputation en i Rapidarstil forfærdiget Velkomstskrivelse. Hans Majestæt modtog den naadigen, erkyndigede sig om Universitetets Tilstand, og af den rene Deeltagelse i dets Vel er vist nok det os nu først bekiendte, omendskiønt endnu ikke officielt meddeelte, naadigste Decret af 10 Octbr. udsprunget, ifølge hvilket 3000 Frankers aarlige Revenuer af Landets Domaines ere samme

anviiste. Dette Decret er en Ven i den høieste Nød. Fiscus academicus bestaaer blot i Rødder af den forrige Velstand. Det saakaldte store Collegium, hvori Promotionerne i de philosophiske, juridiske og medicinske Faculteter holdtes — en anseelig Bygning, som 1482 trodsede endog Tordenfælden — er et Høe og et Straa-Magazin. Coelicum, hvori de theologiske Promotioner holdtes, staaer tomt og øde. Kort sagt, Alt synes at være kommet dertil, at vor endnu vedvarende Existentis maatte udenrigs drages i Tvivl. Et Beviis paa denne ere endnu Gule-Programmerne, som dog neppe kunne blive betalte. Det for forrige Aar: de providentia divina circa custodiendos Principes, og det for indeværende Aar: de origine precum religiosarum, begge af Professor Dominicus, angive historisk Tidens Aand. Ogsaa de milde Stiftelser, som staae i umiddelbar eller midlbar Forbindelse med Universitetet, have lidt i Forhold til Størrelsen af deres Fonde. Hr. M. Engelhart, det evangeliske Ministeriums Senior, Prof. og Præst, skrev, i Anledning af Erindringen ved den for det evangeliske Gymnasium saa velgjørende Henrich von Gerstenbergs Sarkophag, i forrige Aar: de celeritate Cæsaris, og i Aar: de otio literario.

(Af Hall. Allg. Lit. Zeit. Febr. 1809. No. 52.)

6. Frankrig.

Et keiserligt Decret af 9 April 1809 forordner, at man, for at optages i Seminarierne, som Specialskoler i Theologien, maa have erholdet Baccalaurat-Graden i Literaturen. De, som for nærværende Tid befinde sig i Seminarierne, kunne ogsaa uden dette der fortsætte deres Studeringer. Ingen Skole, under hvilket Navn der og maatte være, maa vedblive, naar den ikke bestyres af Medlemmer af Universitetet. Stormesteren og hans Raad skulle i Særdeleshed interessere sig for de Secundærskoler, som Departementerne, Biskopperne eller Privatpersoner have oprettet til den geistlige Stands Dannelse. Eleverne i disse Skoler kunne erholde Tilladelse til at bære geistlig Dragt, naar deres Reglementer og Indretninger ere approberede af Stormesteren og ikke indeholde Noget, som strider imod Underviisningens almindelige Grundsætninger. Stormesteren kan autorisere Stipendier og andre Stiftelser for de Elever, som i Secundærskolerne opdrages til den geistlige Stand.

(Af Allg. Zeit. 1809. No. 119.)

7. Spanien.

Indtil 1807 havde Spanien 22-Universiteter; da gik de 11 ind. De 11 i Salamanca, Alcala, Valladolid, Sevilla, Grenada, Valencia, Zaragoza, Huesca, Cervera, Santjago og Oviedo vedblive, og de 11 i Toledo, Osma, Dunate, Orihuela, Avila, Trache, Baeza, Osfuna, Almagro, Gandia og Siguenza bleve ophævede. Et hvert af disse Universiteter havde sin egen Studieorden. Universitetet i Salamanca erholdt et nyt Reglement, som ogsaa skulde gælde for de øvrige. Der ere 13 Academier i Madrid, hvoraf de færreste ere meget virksomme.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Jan. 1809. Intell. Bl.
Stück 2.)

Transp. 50 R.

maatte mangle i 500 R.,

naar alt det er indkommet,

som kan ventes 100 R.

Hs. Excellence Grev Rosenkrone,

Ridder af Elefanten &c. 20 —

Hr. Generalfrigecommissair v.

Schmidten 20 —

— Biskop og Ridder Hansen i

Odense 10 —

— Justitsraad Schavinius 10 —

— Prof. F. H. Guldberg 10 —

— Biskop og Command. af Dan-

nebrog Balle 5 —

— Prof. Thorlacius 5 —

— Prof. Brorson i Herlufsholm 5 —

— Provst Bruun, Sognepræst

til Hald 8 — 4 R.

— Lange, Sognepræst i Stillinge 5 —

— H. P. Freuchen 5 —

— Amanuensis Rosod i Odense 4 —

— Nic. Freuchen 3 —

— Baron Kaas Lehn 2 —

— Justitsraad Kierulf 2 —

— Legationsraad og Ordenssecre-

tair Manthey 2 —

— Auditeur Kierulf 2 —

Lat. 268 R. 4 R.

Tranp. 268 R. 4 M.

Hr. Provst Vilhielm i Kongelse	2 R.
— Provst Bredstrup i Vester-	
Schierninge	2 —
— Eiler, Sognepr. i Bierrebye	2 —
— Provst Schurmann i Lindelse	1 —
— Grøfserer Nielsen	2 —
En Ubenævnt i Slagelse	1 — 3 M.
— Legationsr. og Deput. Kirstein	1 —
— Profest. Sverdrup	1 —
— Prof. Drsted	1 —
— Cancellieraad Hansen	1 —
— Auditeur Stellwagen	1 —
— Procurator Tost	1 —
— Procurator Baadh	1 —
— Cancellist Fischer	1 —
— Studiosus Stemann	1 —
— — M. Schmidten	1 —
Høieste Ret	9 — 3 M.
Landsøverretten samt H. og Et. R.	9 — 2 —
Forskiellige i Finants-Collegiet	9 — 2 —
— — i Rentekammeret	6 — 1 —
— — i det danske Cancellie	4 — 3 —
Geistligheden i Kiøbenhavn	6 — : —
Geistligh. i Gien (saml. indsendt)	13 — : —
(foruden de af Hr. Biskop Hansen	
skienkede 10 Rd.)	

Lat. 347 R. : —

Transp. 347 R.

Borgerdydsskolen i Kjøbenhavn 37 — 3 R.

Det Schouboeske Instit. sammest. 5 — 4 —

Odense Cathedralsskole . . . 5 — : —

Forskiellige i- og ved Slagelse (under eet indsendt). . . 15 — 3 R.

Forskiellige i og uden for Kjøbh. 56 — 1 —

Solgt til Bogh. Schoubothe for 5 —

Summa 471 R. 5 R.

U d g i f t.

Til at indbinde c. 1000 Exempl. 44 R. 3 R. 12 S.

Til Forsendelse med Ageposten,

Postpenge, Avertiffementen,

Bærepeng. o. s. v. i alt 12 R. 3 R. 10 S.

Summa 57 R. 1 R. 6 S.

Altsaa Beholdning . . . 414 R. 3 R. 10 S.

Hvilken Sum er deponeret hos Directionen for Universitetet og de lærde Skoler.

Med Fortsættelsen af dette Regnskab i næste Hæfte af Skole-Annalerne vil Udg. maaskee allerede være istand til at meddele Underretning om Anvendelsesmaaden. Foreløbigen bemærker han, at, da han med Hensyn til det ovenomtalte ædle Tilfagn

af en høi Videnskabernes Belynder har fuld Vis-
hed om, at tilveiebringe en Sum af 500 Rd., er
det hans Beslutning, at fundere samme ved Uni-
versitetet, saaledes at dens aarlige Renter skulle
for bestandig faae en vis, det angivne Diemeed
underordnet, Bestemmelse. Ved denne Anvendel-
sesmaade formenes Nyttten at kunne vorde saa
meget større, som den vil blive varigere og komme
Flere tilgode, ligesom det maaskee ogsaa kunde
anledige Andre til i Tiden at forsøge Capitalen med
Indtægten af academiske Leiligheds Skrifter, og der-
ved ydermere at fremme det tilsigtede Gavn.

Trykfeil i forrige Hæfte:

G. 17. R. 20. 1688. l. 1658.

G. 120. R. 21. er siden bleven l. er siden bleven meddeelt.

